

ما که هستیم و چطور ما شدیم؟

بررسی مختصر ریشه های
تاریخی خلق و خوی ایرانی

ما که هستیم؟

- ✓ تاریخ نخوانده ایم
- ✓ از حقیقت فراری هستیم و آن را پنهان می کنیم
- ✓ ظاهر سازیم
- ✓ قهرمان پروریم و به استبداد عادت کرده ایم
- ✓ خودمحور و برتری جو هستیم
- ✓ بی برنامه هستیم
- ✓ ریاکار و فرصت طلبیم
- ✓ احساساتی و شعار زده ایم
- ✓ دائماً توهم توطئه داریم
- ✓ مسئولیت کارهایمان را نمی پذیریم
- ✓ قانون گریزیم
- ✓ دائماً ناراضی هستیم
- ✓ حسودیم
- ✓ صادق نیستیم
- ✓ عقل کلیم

مقدمه

شناسایی خلق و خوی یک ملت بدون مراجعه به پایه های جغرافیایی و ریشه های تاریخی و بدون مطالعه و کشف تأثیرهای مادی و معنوی ای که عوامل محیطی و جریان های تاریخی در تکوین و تحول آن قوم داشته اند میسر نیست. بدون شناخت این تأثیرها قضاوت درباره خصوصیات ملی و نژادی بدون ارزش است.

در این شکی نیست که تمام حوادثی که بر سر ایران آمده اند فقط به دلیل اتفاقات تاریخی یا استعمار نبوده است. یعنی لزوماً ما را ما نکردند.

به طور حتم نمی توان تأثیر این دو مورد را نادیده گرفت، اما ما، ما بودیم که این بلاها بر سرمان آمد. شاهان خائن مملکت را به تاراج دادند و استعمار و امپریالیسم از ما سوء استفاده کردند.

سهم نخبه ها و مردم عادی در عرصه های مختلف در حوادث روی داده بسیار دست کم گرفته شده است.

چه ویژگی هایی از دل شرایط اقلیمی ایران برخاستند؟

- ❖ پراکندگی اجتماعات در ایران
- ❖ پیدایش نظام ایلی و چادر نشینی
- ❖ تمرکز قدرت در دست حکومت

چه چیزی خصائل یک ملت را می سازد؟

ما و اجتماع ما چیزی جز حاصل جمع نطفه اولیه انسان با مجموع تأثیرات محیط و معاش و اعتقادات و تربیت و حکومت که طی چندین هزار سال بر اجداد ما وارد شده است، نیستیم.

چیزی که بیشتر از همه خلق و خوی شخص را می سازد شغل اوست. قسمت اعظم وقت روزانه ما صرف مشغله کسب درآمد و تأمین نیازهای دیگران می شود و توجه و تمرکز سایر برنامه های زندگی مانند علمی و تربیت، تمدن، حکومت و دیانت سر از امرای معاش در می آورد.

به این ترتیب نمی توان منکر شد که سیستم معاش و طریقه ارتزاق یا اشتغال مهمترین عامل تربیتی و سازنده خصائل و روح شخص یا ملت می شود. اما ذات این شغل تا حدود زیادی برخاسته از شرایط اقلیمی است.

چگونه روح ایرانی را بشناسیم؟

برای این کار باید پاسخ دو سؤال زیر را پیدا کنیم:

- ❖ اجداد اولیه ما که وارد فلات ایران شدند، چگونه مردمانی بودند؟
- ❖ اجداد بعدی تا برسند به پدر و مادر و به خود ما از چه راه ارتزاق می کردند و روزگاران چه بر سرشان آورد؟

در سؤال اول مواریث طبیعی و پایه های اساسی ساختمان ملی بررسی شده و در سوال دوم نحوه ارتزاق ملی مشخص می شود.

اجداد ما که بودند؟

ساکنین ایران را قبل از رسیدن آریایی‌ها می‌توان زیر عنوان کلی کاسپین که دریای خزر بنام آنهاست جمع نمود، کاسپینها کشاورزی می‌کردند. سپس آریایی‌ها به طور تدریجی مهاجرت کرده و بخشی از آنها در ایران، بخشی در هند و گروهی هم در آسیای صغیر ساکن شدند.

بنا به گفته مورخین بر خلاف سامیان و زردپوستان، نژاد آریایی اهل تمدن و تفاهم بوده است. آنا وقتی اختیار داشته اند کمتر به تجاوز و تخریب دست می‌زده اند و برای اقوام زیر دست شان حقوق زیادی قائل بوده اند. و وقتی مورد تجاوز قرار می‌گرفتند، تمایل فوری به تسلیم و تداخل نشان می‌دادند.

خوی صلح جویی و ملایمت گری یعنی زیست خواهی به انضمام هوشمندی و استعدادهای فکری و ذوقی ما به احتمال قوی یک زمینه نژادی موروثی دارد.

ایرانی ها چه کاره بوده اند؟

به واسطه پهناور بودن ایران و فلات ایران همه گونه شرایط اقلیمی و امکانات معاشی در آن دیده می شود. اما آنچه معاش اکثریت را تشکیل می داده، کشاورزی بوده است. کشاورزی محدود به دهقانان نبوده و شهری های پیشه ور و اعیان و تجار هم دستی در زندگی زراعی دارند. دهات تمام چیزهایی که شهرها نیاز داشته اند را فراهم می کرده اند، حتی محصولات انسانی و نوابغ هم از جمله صادرات دهات بوده است. مانند قائم مقام فرهانی، ملاهای سبزواری، قطب راوندی، طبری ...

حتی سلسله سلاطین ایران هم هیچ وقت از شهری که پایتخت آنها شده است سر بلند نکرده اند بلکه غالباً فرزند کوه و صحرا بوده اند که به شهرهای بی دفاع می تاخته اند و چون مرد اسب و شمشیر بوده اند، قدرتی ایجاد می کرده اند.

نتایج روحی و اجتماعی زندگی زراعتی ما چيست؟

نتایج مستقیم یا درجه اول:

- ❖ بردباری
- ❖ شلختگی
- ❖ وارهایی
- ❖ نوسان های شدید زندگی
- ❖ زمین گیری
- ❖ تک زیستی

نتایج روحی و اجتماعی زندگی زراعتی ما چيست؟

آثار غير مستقيم يا درجه دوم:

- ❖ سازگاری
- ❖ روح مذهبی
- ❖ تفرقه اجتماعی و مسئله امنیت
- ❖ تباین شهر و ده در ایجاد حکومت ملی
- ❖ شعار زود و زور

کلام آخر

علاوه بر پذیرش واقعیت های تاریخی و اجتماعی درباره روحیه ایرانی به طور عام و ویژگی های فرد به طور خاص باید برای قطع کردن این دور باطل کاری کرد.

❖ طبیعت چنان دست قاهر و قاطعی نیست که بشر در برابرش مغلوب باشد. اگر عظمت طبیعت بی نهایت است، خلقت ما هم به نحوی است که توانایی تسخیر بیعت را داریم. غفلت از این حقیقت ما را مقهور کرد.

❖ وضع معیشتی و دنیا و شرایط جغرافیایی ایران خیلی وقت است که تغییر کرده است. باید افکار و خلیات مان را اصلاح کنیم.

❖ هوش و قدرت ابتکار و انطباقی که داریم می توانیم به مسائل و معایب ملی به طور صحیح توجه کنیم و تصمیم بگیریم که درباره کارهایی که به دست خودمان انجام می شود چاره جویی و اصلاح انجام دهیم. مثلاً درک همین که خودبینی و زندگی فردی راه را به روی سعادت بسته است.

کلام آخر

می توان این خصلت ها را در خود و در حد بضاعت در نسل بعد
پروش داد:

✓ مطالعه فراوان

✓ تفکر انتقادی و قوه تجزیه و تحلیل

✓ شناختن حقوق فردی و اجتماعی و مطالبه آن

✓ تحمل و مدارا

منابع

- ❖ بازرگان، مهدی. سازگاری ایرانی.
- ❖ زیباکلام، صادق. ما چگونه ما شدیم، ریشه یابی علل عقب ماندگی در ایران، انتشارات روزنه، چاپ سوم (تهران، ۱۳۷۶).
- ❖ نراقی، حسن. جامعه شناسی خودمانی، انتشارات اختران، چاپ بیست و یکم (تهران، ۱۳۸۷).